

Juhla 8.9. Kaikkeinpyhimmän valtiattaremme Jumalansynnyttäjän Neitseän Marian syntymä

Juhlan epistola ja evankeliumi ovat samat kuin 15.8. Toistan ne tässä yhteydessä

Aamupalveluksen evankeliumi

(Luuk. 1: 39 – 49, 56)

”Niinä päivinä Maria lähti matkaan ja kiiruhti Juudean vuoriseudulla olevaan kaupunkiin. Hän meni Sakariaan taloon ja tervehti Elisabetia. Kun Elisabet kuuli Marian tervehdyksen, hypähti lapsi hänen kohdussaan ja hän täyttyi Pyhällä Hengellä. Hän huusi kovalla äänellä ja sanoi: ”Siunattu olet sinä, naisista siunatuin, ja siunattu on sinun kohtusi hedelmä! Kuinka minä saan sen kunnian, että Herrani äiti tulee minun luokseni? Samalla hetkellä kun tervehdyksesi tuli korviini, lapsi hypähti riemusta kohdussani. Autuas sinä, joka uskoit! Herran sinulle antama lupaus on täyttyvä!” Silloin Maria sanoi: - Minun sieluni ylistää Herran suuruutta, minun henkeni riemuitsee Jumalasta, Vapahtajastani, sillä hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa. Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi, sillä Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja. Hänen nimensä on pyhä. Maria viipyi Elisabetin luona noin kolme kuukautta ja palasi sitten kotiinsa.”

”Maria lähti matkaan ja kiiruhti” antaa kuvan lähimmäistä rakastavasta Mariasta, joka kiiruhtaa vanhemman, raskaana olevan sukulaisensa luo. Tähän kuvaan tuo särön se, että tekstin mukaan hän sitten kuitenkin poistui Elisabetin luota juuri silloin, kun tämä kaikkein eniten tarvitsisi apua, ennen Johanneksen syntymää. Tai Maria lähti, sillä alueen naiset tulivat auttamaan Elisabetin synnytyksen alkaessa. Toinen mieltä askarruttava kysymys on myös se, että Maria, noin neljätoistavuotias juutalaistytty, olisi yksinään tullut Galilean Nasaretista Juudean vuoriseudulle. Tutkijat miettivät, olisiko tämä ollut Luukkaan tapa tuoda yhteen ylistämään Jumalaa nämä kaksi saman kohtalon omaavaa naista? Samalla osoittautuu todeksi se, että Johannes on Jeesuksen edelläkävijä. Sitten Luukas siirtää Marian pois näyttämöltä. Kummallekin syntymätapahtumalle tulee kolme henkilöahmoa: ensimmäisessä on Sakarias, Elisabet ja Johannes, toisessa Joosef, Maria ja Jeesus.

”Juudean vuoriseudulla olevaan kaupunkiin” on tekstimme määritelmä Elisabetin kotikaupungista. Raamattu ei asiasta enempää paljasta. Tutkijat ovat esittäneet erilaisia näkemyksiä Sakariaan ja Elisabetin kotikaupungista. Ortodoksisessa perinteessä useimmiten esitetään, että kyse on Ein

Karem'in kaupungista, joka sijaitsee noin seitsemän kilometrin päässä Jerusalemin vanhasta kaupungista ja on nykyisin käytännössä osa Jerusalemin kaupunkia.

"Hypähti lapsi hänen kohdussaan" muistuttaa Vanhassa testamentissa sitä, kun Iisakin vaimon Rebekan kohdussa lapset potkivat toisiaan. Tällöin Herra sanoi Rebekalle: "Kaksi kansaa on kohdussasi, kaksi heimoa sinusta haarautuu. Toinen heimo on toista vahvempi, vanhempi on palveleva nuorempaa" (1. Moos 25: 22 – 23). Lapsen liikkuminen ilmaisee tulevaa (palvelus)suhdetta. Vanha kirkko näkee tässä myös profeetta Johanneksen suuruuden. Hän ennustaa Messiaasta jo ennen syntymistään, muut profeetat toimivat vasta aikuisiällä.

"Siunattu olet sinä, naisista siunatuin, ja siunattu on sinun kohtusi hedelmä!" Teksti muistuttaa niitä tekstejä Vanhassa testamentissa, missä ylistetään kahden naisen toimintaa kansan vapauttamiseksi, ensin on Jael (Tuom. 5: 24) ja sitten Juudit (Juud. 13: 18). Nyt Elisabet ylistää Mariaa, josta syntyy rauhan tuoja, meidän Vapauttajamme. Myös enkeli Gabriel oli ylistänyt Mariaa (Luuk. 1: 28). Syntyvä Johannes liikkumalla Elisabetin kohdussa on ilmaissut, että Maria oli synnyttävä Herran, siksi Elisabet sanoo: "Herrani äiti". Nuo sanat poikkeavat tavallisesta tilanteesta. Kun nainen on ensimmäistä kertaa raskaana, hänestä ei puhuta "äitinä". Nyt kuitenkin näin tehdään, sillä Marian raskaus on on siinä mielessä poikkeavaa, että hän on synnyttävä Jumalan. "Sinun kohtusi hedelmä" mainitsee Marian kohdun, ei mitään muuta. Tavallisesti mainittaisiin tässä yhteydessä myös isä. Nyt isää ei mainita, sillä isän tilalla on Pyhä Henki.

Tämä kohta on tärkeä myös Kirkon opetuksen kannalta. Jo tässä me näemme yhdessä kaksi luontoa. Marian kohdussa on niin ihminen Jeesus kuin Jumala Jeesus. Väitteet siitä, että Jumala olisi adoptoinut Jeesuksen pojakseen eivät siis pidä paikkaansa. Jeesus on alusta alkaen jo äitinsä kohdussa sekä Jumala että ihminen. Elisabet puhuttelee Mariaa: "Herrani äiti". Evankelista Luukas kuvaa Kristusta hyvin usein sanalla Herra.

Vanhan testamentin teksteissä, kun ylistetään sanoilla "Siunattu olet sinä", niin kohteena on Jumala. Näin on tässäkin tilanteessa. Elisabet ylistää Jumalaa, joka on Marian kohdussa. Vanha kirkko näkee, että todellisuudessa Jumalaa ylistää vielä syntymätön Johannes Kastaja käyttäen äitinsä Elisabetin suuta apuna.

"Lapsi hypähti riemusta", sillä Jumalan lupaus oli toteutumassa Marian synnyttäessä Jeesuksen. "Autuas sinä, joka uskoit! Herran sinulle antama lupaus on täyttyvä" viittaa juuri ennen tekstiämme olleeseen jakeeseen: Maria sanoi enkeli Gabrielille: "Minä olen Herran palvelijatar,

Tapautukoon minulle niin kuin sanoit.” Profeetta Johannes ollessaan vielä äitinsä kohdussa hypähtää tunnistaessaan Kristuksen. Näin täyttyy profeetta Jeremiaan ennustus: ”Jo ennen kuin sinut äidinkohdussa muovasin, minä valitsin sinut” (Jer. 1: 5).

Marian kiitosvirsi on jaettavissa kahteen osaan. Jakeet 46 – 50 käsittelee Mariaa, ja se lähes kokonaan kuuluu tekstiimme. Toinen osa, jakeet 51 – 55 käsittelee Jumalan toimintaa ihmiskunnan keskuudessa.

”Silloin Maria sanoi”: sanoja on Maria, mutta se, mitä sanotaan, voisi koskettaa myös Elisabetin tilannetta. Sanojana pidetään Mariaa, mutta pienenä erikoisuutena todettakoon, että kopioitaessa tekstejä kolme Vanhan latinan (ei Vulgatan) kopiota on tulkinnut Elisabetin puhujaksi. Maria ylistää Jumalaa siitä, mitä Hän tekee ihmisille hänen lapsensa kautta.

Vanhassa testamentissa on vastaavanlainen kiitosvirsi. Profeetta Samuelin äiti Hanna oli lapseton, mutta rukoiltuaan Jumalaa hän sai lapsen. Jättäessään kolmevuotiaan lapsen pappi Eelin luo palvelemaan Herraa, hän kiitti Jumalaa saamastaan lapsesta (1. Sam. 2: 1 - 10). Tämä teksti on voinut antaa vaikutteita Marian kiitosvirteen.

”Hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa. Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi.” on todennäköisesti Luukkaan lisäys tavanomaiseen ylistyslauluun. Näin se on voitu yhdistää tähän tilanteeseen. Häntä, alhaista raatajaa, tulevat kaikki ylistämään hänen synnyttämänsä Pelastajan takia. Teksti kuvaa, kuinka Jumala luo katseensa Mariaan, kun tavallisesti ihminen yrittää kohottaa katseensa kohti Jumalaa. Kyse on Jumalan toiminnasta. Tulevat sukupolvet ylistävät Mariaa ei hänen itsensä takia, vaan siksi, mitä Jumala oli tehnyt hänen kauttaan.

”Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja.” Marian nöyryys rinnastetaan tässä Jumalan mahtavuuteen, Hänen, jolle mikään ei ole mahdotonta.

”Palasi sitten kotiinsa” on Luukkaan tapa siirtää Maria pois Johanneksen syntymäkertomuksesta, jossa huomion keskipisteenä ovat Sakarias, Elisabet ja Johannes.

Epistola

(Fil. 2: 5 – 11)

”Veljet, olkoon teilläkin sellainen mieli, joka Kristuksella Jeesuksella oli. Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla Jumalan vertainen vaan luopui omastaan. Hän otti orjan

muodon ja tuli ihmisten kaltaiseksi. Hän eli ihmisenä ihmisten joukossa, hän alensi itsensä kuolemaan asti, ristinkuolemaan asti. Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman. Jeesuksen nimeä kunnioittaen on kaikkien polvistuttava, kaikkien niin taivaassa kuin maan päällä ja maan alla, ja jokaisen kielen on tunnustettava Isän Jumalan kunniaksi: ”Jeesus Kristus on Herra.”

”Olkoon teilläkin sellainen mieli, joka Kristuksella Jeesuksella oli.” Jo aikaisemmin Paavali oli maininnut rakkauden, sovun ja olemisen samaa mieltä (Fil. 2: 2). Tähän me voimme lisätä Kristuksen päättäväisen käytöksen. Siihen on lisättävä nöyryys ja ihmisrakkaus. Tätä esimerkkiä kristittyjen on seurattava. Tähän liittyy todennäköisesti Paavalin ajatus ylösnoussesta Kristuksesta, joka merkitsee olemista Kristuksessa Jeesuksessa.

Tekstimme loppuosa on Kristus -hymni. Tekstillä on rytmillinen luonne, se käyttää toistoa tyylikeinona (kuten Vanhan testamentin psalmit ja runous) ja harvinaista kieltä. Alkuperäisteksti on mahdollisesti ollut arameankielinen. Se voidaan jakaa kahteen osaan. Alkuosa (jakeet 6 – 8) kuvaa Kristuksen nöyryytystä ja loppuosa (jakeet 9 – 11) Hänen ylentämistään. Tekstissä on kuusi säkeistöä, sekä alkuosassa että loppuosassa on molemmissa kolme säkeistöä. Tekstin tarkoitus on opettaa Kristuksesta.

”Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla Jumalan vertainen.” Alkuperäisteksti on Jumalan kaltainen olemassaolon muoto, mutta ei täsmälleen sama kuin Jumala. Juutalaisuudessa tämä ymmärrettiin kuolemattomuutena. Teksti kertoo, että Kristus toimi vapaasti eikä käyttänyt itsekkäästi oikeuttaan olla Jumalan vertainen. Tässä kohdassa kerrotaan Kristuksesta ennen kuin Hän tuli ihmiseksi.

”Vaan luopui omastaan”, ei siis käyttänyt mahdollisuutta olla Jumala, vaan tuli ihmiseksi. Näin Hän oli kuuliainen Isälle. Kristuksen lihaksi tuleminen voidaan ymmärtää vapaaehtoisena tulemisena voimattomaksi, siis: ”Hän otti orjan muodon” sillä orjalla ei ole omaa voimaa ja joka johti kuolemaan. ”Tuli ihmisten kaltaiseksi” tarkoittaa, että Hän ei ollut enää kuolematon, niin kuin Hän oli alun perin. ”Eli ihmisenä ihmisten joukossa” on ymmärrettävä sellaisenaan, se ei kiellä sitä, että Hän samanaikaisesti oli myös Jumala. ”Hän alensi itsensä” toista jo aikaisempaa ja osoittaa alentumisen olevan Kristuksen omaa toimintaa. ”Ja oli kuuliainen kuolemaan asti” merkitsee sitä kuuliaisuutta, mikä jokaisella ihmisellä on Jumalan edessä. ”Ristinkuolemaan asti” voi olla Paavalin lisäys alkuperäiseen hymniin. Se korostaa täydellistä nöyryytymistä, sillä kuolema ristillä koettiin äärimmäisen häpeälliseksi.

Kristuksen omaehtoinen toiminta saa vastakaiun Jumalalta: ”Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken.” Hänet on korotettu koko maailmankaikkeuden Herraksi. Mielenkiintoista on, että hymni ei mainitse ylösnousemista. ”Antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman” ei kerro, mikä se nimi on. Se selviää tekstimme lopusta, Hän on ”Herra”. ”Jeesuksen nimeä kunnioittaen” merkitsee, että nimeen Jeesus, kun puhumme Hänestä, sisältyy myös ajatus Herrasta. ”On kaikkien polvistuttava” (vrt. Jes. 45: 23): nyt ristiinnaulitusta Kristuksesta on tullut lopun ajan kunnioituksen kohde. ”Niin taivaassa kuin maan päällä ja maan alla” ilmaisee, että Häntä kunnioitetaan kaikkialla.

Hymni saa huipennuksensa ja päättyy varhaiseen uskontunnustukseen: ”Jeesus Kristus on Herra.” Tämä tunnustus on tehtävä ”Isän Jumalan kunniaksi”, sillä Kristus on täyttänyt Isän antaman tehtävän.

Evankeliumi

(Luuk. 10: 38 – 42, 11: 27 – 28)

”Siihen aikaan Jeesus tuli erääseen kylään. Siellä muuan nainen, jonka nimi oli Martta, otti hänet vieraakseen. Martalla oli sisar Maria. Tämä asettui istumaan Herran jalkojen juureen ja kuunteli hänen puhettaan. Martalla oli kädet täynnä työtä vieraita palvellessaan, ja siksi hän tuli sanomaan: ”Herra, etkö lainkaan välitä siitä, että sisareni jättää kaikki työt minun tehtäväkseni? Sano hänelle, että hän auttaisi minua.” Mutta Herra vastasi: ”Martta, Martta, sinä huolehdit ja hätäilet niin monista asioista. Vain yksi on tarpeen. Maria on valinnut hyvän osan, eikä sitä oteta häneltä pois.” Jeesuksen näin puhuessa eräs nainen väkijoukosta sanoi kuuluvalla äänellä: ”Autuas se kohtu, joka on sinut kantanut! Autuaat ne rinnat, joita sinä olet imenyt!” Siihen Jeesus sanoi: ”Niin, autuaita ovat kaikki, jotka kuulevat Jumalan sanan ja noudattavat sitä.”

Martta ja Maria olivat Lasaruksen sisaria. He asuivat hieman silloisen Jerusalemin itäpuolella noin kolmen kilometrin päässä Jerikoon vievän tien varrella Betanian kylässä.

Teksti on yleinen Jumalansynnyttäjän juhlille. Luukkaan kuvaama tilanne osoittaa uuden tilanteen sen aikaisessa yhteiskunnassa. Tuon ajan juutalaisten sääntöjen mukaan mies ei voinut olla vieraiden naisten luona yksinään. Nyt Martta palvelee ja Maria kuuntelee. Jeesus ohittaa juutalaisten käyttäytymissääntöjä. Myös nainen voi olla Jeesuksen opetuslapsi. Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että varhaisen kirkon aikana usein varakkaat naiset avasivat ovensa kristittyjen kokoontumistiloiksi.

”Tämä asettui istumaan herran jalkojen juureen” kuvaa opettajan ja oppilaan asetelmaa (Luuk. 8: 35 ja Ap.t. 22: 3, vanhemman suomennoksen mukaan: ”Gamalielin jalkojen juuressa opetettu”). Martta palveli vieraita. Käytetty verbi palvella, on sama, mitä Luukkaan evankeliumin kirjoittamisen aikana käytettiin kristillisestä palvelutehtävästä. Jeesuksesta, joka oli vieraana tässä tilanteessa, tuli kertomuksen päähahmo.

Vieraanvaraisuus on tärkeä hyve. Meidän tulee olla vieraanvaraisia, se on yksi muoto lähimmäisen rakastamisesta. Vieraanvaraisuus ruokkii ihmisen ruumista. Jeesus ei kieltänyt Marttaa tekemästä askareitaan. Vasta sitten, kun Martta vaati Mariaa tekemään työtä kanssaan, Jeesus puhuu hänelle.

”Vain yksi on tarpeen” ei kiellä palvelemasta vieraita tai valmistamasta ateriala. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin kuunnella Jeesuksen opetusta. Monissa käsikirjoituksissa kohta on muodossa: ”Vähän on tarpeen, tai yksi ainoa.” Jeesuksen sanat ruokkivat Marian sielua. Se on tärkeämpää kuin vieraiden palveleminen. Kyse on asioiden tärkeysjärjestyksestä.

Tässä on asia, joka meidänkin on opittava. Ensimmäisellä sijalla on Jumalan kuuleminen. Se merkitsee niin opiskelua, kuin jumalanpalvelusta ja rukousta. Vieraanvaraisuutta emme saa unohtaa. Mutta sen on oltava oikeassa mittasuhteessa. Mitä enemmän voimme antautua Jumalan lähestymiseen, sen parempi. Toisaalta, käytännön toimintaa suosiva voi keskittyä enemmän palvelemiseen. Mahdollinen vieraanvaraisuus voi olla myös yksinkertaista.

Tekstin loppuosa on eri yhteydestä, mutta Marian juhline se yhdistetään tähän tekstikokonaisuuteen. Tässä nainen väkijoukosta ylistää Jeesuksen äitiä. Taustalla on Jeesuksen puhe, joka ei kuulu tämän päivän luettavaan tekstiin. Nainen toteaa Jeesuksen äidin olevan autuas eli onnellinen. Tähän Jeesus toteaa, että ”Niin, autuaita ovat kaikki, jotka kuulevat Jumalan sanan ja noudattavat sitä.” Kuuleminen ei riitä, vaan Jeesuksen opetus on myös toteutettava omassa elämässä. Lainauksen ensimmäinen sana ”niin” ei sulje autaiden ulkopuolelle Jeesuksen äitiä. Kreikan kielessä ilmaisu sisältää sekä aikaisemmin sanotun että sitä seuraavat asiat.